

Seznam otázek

1. Hrubý domácí produkt

Metody zjišťování hrubého domácího produktu. Hrubý a čistý domácí produkt. Nominální a reálný hrubý domácí produkt. Hrubý domácí produkt a hrubý národní důchod. Hrubý domácí produkt a ekonomický blahobyt.

2. Rovnovážný produkt ve dvousektorové ekonomice

Krátkodobá spotřební funkce. Investice – plánované a neplánované. Model produkt – výdaje (model 45°). Multiplikační efekt ve dvousektorové ekonomice.

3. Rovnovážný produkt ve tří- a čtyř – sektorové ekonomice

Vláda, disponibilní důchod a rovnovážný produkt ve třísektorové ekonomice v modelu produkt-výdaje (model 45°). Čistý export a jeho dopad na rovnovážný produkt v modelu produkt-výdaje (model 45°). Multiplikační efekt ve tří- a čtyř- sektorové ekonomice.

4. Peníze a poptávka po penězích

Historie peněz. Funkce peněz. Motivy držby peněz. Cena peněz – nominální a reálná úroková míra.

5. Nabídka peněz a peněžní trh

Peněžní agregáty. Bilance centrální a komerční banky. Multiplikace deposit. Tvorba peněz v moderních ekonomikách. Rovnováha na trhu peněz.

6. Agregátní poptávka a agregátní nabídka

Agregátní poptávka – definice, odvození tvaru křivky agregátní poptávky a posuny křivky agregátní poptávky. Agregátní nabídka v krátkém období – definice, odvození tvaru křivky krátkodobé agregátní nabídky, posuny krátkodobé agregátní nabídky. Agregátní nabídky v dlouhém období. Krátkodobá a dlouhodobá rovnováha v modelu agregátní poptávky a nabídky.

7. Ekonomický cyklus

Fáze ekonomického cyklu. Mezera produktu. Příčiny ekonomického cyklu. Ekonomický cyklus v modelu agregátní poptávky a nabídky. Politický ekonomický cyklus.

8. Ekonomický růst

Potenciální produkt. Zdroje ekonomického růstu. Ekonomický růst v modelu agregátní poptávky a nabídky. Ekonomický růst u obyvatel. Extenzivní a intenzivní ekonomický růst. Rozšiřování a prohlubování kapitálu. Rovnice růstového účetnictví.

9. Trh práce a nezaměstnanost

Definice nezaměstnaného. Míra nezaměstnanosti a podíl nezaměstnaných osob. Typy nezaměstnanosti. Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost. Okunův zákon. Dlouhodobá nezaměstnanost. Politika zaměstnanosti.

10. Inflace

Cenové indexy a míra inflace. Typy inflace podle příčiny a její výše. Negativní dopady inflace. Protiinflační politika. Desinflace a deflace.

11. Phillipsova křivka

Mzdová a cenová verze Phillipsovy křivky. Phillipsova křivka a vliv očekávání. Phillipsova křivka a její spojitost s modelem agregátní poptávky a nabídky.

12. Měnový kurz

Nominální měnový kurz. Měnový trh. Znehodnocení a zhodnocení měny. Měnová arbitráž. Systémy měnového kurzu. (včetně výhod a nevýhod systémů).

13. Teorie měnového kurzu

Parita kupní síly. Zákon jediné ceny. Koeficient ERDI. Parita úrokových sazeb.

14. Platební bilance

Vymezení platební bilance. Struktura platební bilance. Automatické vyrovnávací mechanismy platební bilance. J – křivka. Zahraniční dluh. Investiční pozice země.

15. Monetární politika v uzavřené ekonomice

Centrální banka – její funkce. Česká národní banka. Nástroje a cíle centrální banky. Monetární politika v modelu agregátní poptávky a nabídky. Kvantitativní rovnice peněz. Problémy měnové politiky.

16. Monetární politika v otevřené ekonomice

Monetární politika v malé otevřené ekonomice při fixním a flexibilním měnovém kurzu.

17. Veřejný dluh a deficit

Státní rozpočet – příjmy, výdaje a saldo. Státní dluh a jeho financování. Deficit veřejných rozpočtů a veřejný dluh. Skutečné, strukturální a cyklické saldo rozpočtu. Lafferova křivka.

18. Fiskální politika v uzavřené ekonomice

Automatické stabilizátory a diskreční politika. Fiskální politika v modelu agregátní poptávky a nabídky. Problémy fiskální politiky.

19. Fiskální politika v otevřené ekonomice

Fiskální politika v malé otevřené ekonomice při fixním a flexibilním měnovém kurzu.

1 Hrubý domácí produkt

HDP = tržní hodnota všech finálních statků a služeb vyprodukovaných na území daného státu za určité období (obvykle rok)

Metody zjišťování HDP

1 Výdajová metoda

$$\text{HDP} = C + I + G + \text{NX}$$

- C – spotřeba domácností
- I – investice
- G – vládní výdaje
- NX – čistý export

2 Důchodová metoda

$$\text{HDP} = \text{mzdy} + \text{úroky} + \text{renty} + \text{zisky} + \text{odpisy} + \text{nepřímé daně} - \text{subvence}$$

3 Výrobní metoda

$$\text{HDP} = \text{součet přidaných hodnot všech sektorů}$$

Hrubý vs. Čistý domácí produkt

HDP zahrnuje i odpisy (opotřebení kapitálu)

$$\text{ČDP} = \text{HDP} - \text{odpisy}$$

Nominální vs. Reálný HDP

Nominální HDP – měřen v běžných cenách daného roku

Reálný HDP – očištěn o inflaci, měřen v cenách jednoho stálého roku

HDP vs. Hrubý národní důchod (HND)

$$\text{HND} = \text{HDP} + \text{důchody rezidentů ze zahraničí} - \text{důchody nerezidentů v ČR}$$

HDP a ekonomický blahobyt

HDP není ideální ukazatel blahobytu, protože nezohledňuje kvalitu života, nerovnosti, volný čas, práci v domácnosti.

Lepší je ukazatel Čistý ekonomický blahobyt (NEW), který k HDP přičítá hodnotu volného času, hodnotu nezaplatněné práce, šedou ekonomiku a odečítá negativní externalitu nebo kriminalitu

2 Rovnovážný produkt ve dvousektorové ekonomice

Dvousektorová ekonomika = domácnosti + firmy (nezahrnuje stát a zahraničí)

Krátkodobá spotřební funkce

Ukazuje závislost spotřeby domácností na důchodu

$$C = C_a + c \cdot YD$$

- C_a = autonomní spotřeba
- c = mezní sklon ke spotřebě
- YD = disponibilní důchod

Zbytek důchodu jde na úspory ($S = YD - C$)

Investice

Plánované (I_p) = očekávané výdaje firem na kapitál (např. stroje)

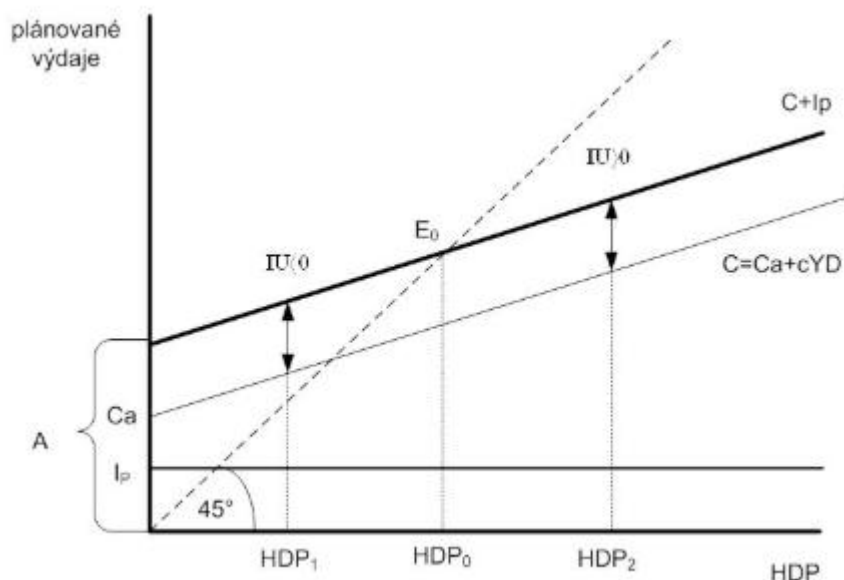
Neplánované (I_u) = vznikají při změně zásob (např. neprodají se výrobky)

Pokud je výroba > výdaje => rostou zásoby => neplánované investice

Model produkt-výdaje (model 45°)

Zobrazuje rovnováhu mezi výdaji (E) (výdaje domácností a firem) a skutečným produktem (Y) (celkový hodnota vyrobených statků)

$$E = C + I$$

Multiplikační efekt

Růst investic způsobí vícenásobný růst produktu, protože spotřeba roste s důchodem

$$= \frac{1}{1 - c}$$

Změna Y = multiplikátor * změna I

3 Rovnovážný produkt ve tří- a čtyř - sektorové ekonomice

Třísektorová ekonomika = domácnosti + firmy + vláda

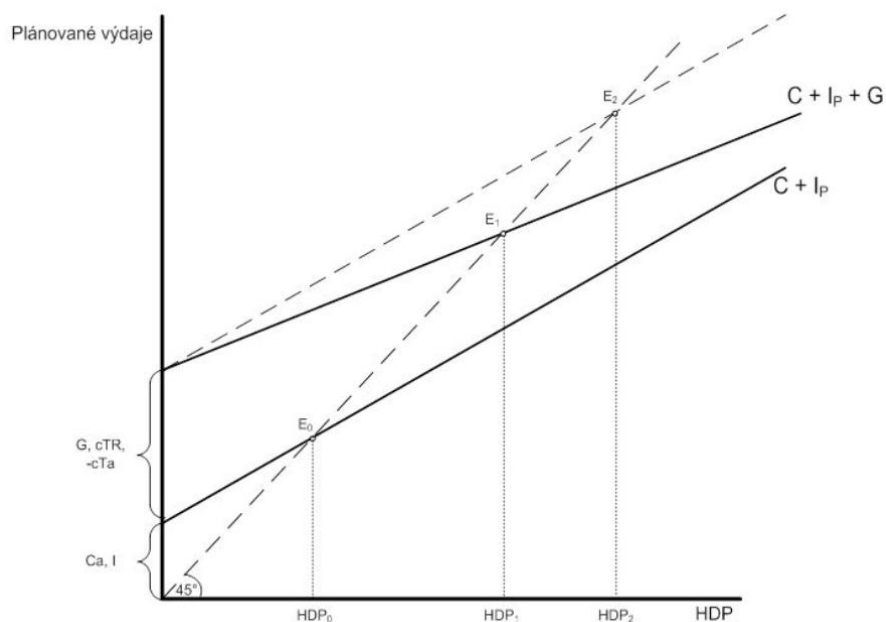
Čtyřsektorová ekonomika = domácnosti + firmy + vláda + zahraničí

Třísektorová – stát zasahuje

Disponibilní důchod: $YD = Y - T + TR$

Výdajová rovnice: $E = C + I + G$

$$(E = C_a + c \cdot (Y - T + TR) + I + G)$$

Čtyřsektorová ekonomika – zahraničí

Čistý export: $NX = X - M$

$$E = C + I + G + NX$$

Multiplikační efekt ve tří- a čtyř- sektorové ekonomice

Třísektor, kde t je daňová sazba:

$$\frac{1}{[1 - c(1 - t)]}$$

Čtyřsektor, kde m je mezní sklon k dovozu:

$$\frac{1}{1 - c(1 - t) + m}$$

4 Peníze a poptávka po penězích

Historie peněz

- 1) Směna – přímá výměna zboží
- 2) Komoditní peníze – např. sůl, plátno, zlato
- 3) Kovové peníze – ražené mince
- 4) Papírové peníze – původně kryté zlatem
- 5) Fiat peníze – bez vnitřní hodnoty, založené na důvěře
- 6) Bezhotovostní peníze – účty, karty
- 7) Digitální měny – kryptoměny

Funkce peněz

- 1) Prostředek směny
- 2) Zúčtovací jednotka
- 3) Uchovatel hodnoty

Motivace držby peněz

- 1) Transakční motiv – peníze na běžné nákupy
- 2) Opatrnostní motiv – rezerva pro nečekané výdaje
- 3) Spekulativní motiv – držba peněz místo cenných papírů (očekávání vysokého úroku)

Celková poptávka po penězích (M_d) závisí na důchodu ($\uparrow Y \rightarrow \uparrow M_d$) a úrokové míře ($\uparrow i \rightarrow \downarrow M_d$)

Cena peněz = úroková míra

Nominální úroková míra = např. na spořicí účtu

Reálná úroková míra = očištěná o inflaci ($r = i - \pi$)

5 Nabídka peněz a peněžní trh

Peněžní agregáty

$M1 = \text{oběživo} + \text{běžné vklady}$

$M2 = M1 + \text{termínované vklady} + \text{repo operace}$

$M3 = M2 + \text{další likvidní nástroje (např. fondy)}$

Bilance centrální banky

Aktiva: zahraniční aktiva, vládní dluhopisy, úvěry bankám

Pasiva: hotovost v oběhu, rezervy komerčních bank

Změny bilance CB ovlivňují množství peněz v ekonomice

Bilance komerční banky

Aktiva: úvěry klientům, rezervy u CB, hotovost

Pasiva: vklady klientů, vlastní kapitál

Multiplikace deposit a tvorba peněz

Komerční banky tvoří peníze poskytováním úvěrů

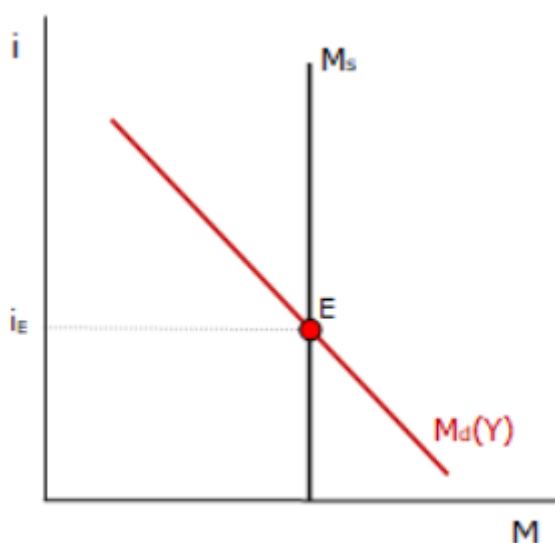
Peněžní multiplikátor: $\text{multi} = 1 / \text{povinná míra rezerv}$

Tvorba peněz v moderních ekonomikách

CB ovlivňuje nabídku peněz pomocí měnové politiky (repo sazba, povinné rezervy, operace na volném trhu).

Komerční banky vytvářejí peníze poskytováním úvěrů.

Rovnováha na trhu peněz

6 Agregátní poptávka a agregátní nabídka

Agregátní poptávka (AD)

Ukazuje celkovou poptávku po reálném produktu při různých cenových hladinách

$$AD = C + I + G + NX$$

Tvar křivky AD – klesající

- 1) Efekt reálných zůstatků (vyšší $P \Rightarrow$ nižší reálná hodnota peněz $\Rightarrow$ nižší C)
- 2) Úrokový efekt (vyšší $P \Rightarrow$ vyšší poptávka po penězích $\Rightarrow$ vyšší $i \Rightarrow$ nižší I)
- 3) Zahraniční efekt (vyšší $P \Rightarrow$ domácí statky dražší $\Rightarrow$ nižší NX)

Posun křivky AD – poptávkové šoky

Posun doprava (posun doleva jsou inverzní šoky):

- Růst G nebo TR
- Snížení T
- Růst důvěry investorů
- Snížení úroků
- Znehodnocení měny

Agregátní nabídka (AS)

Ukazuje celkové množství produkce, které jsou firmy ochotny nabídnout při různých cenových hladinách.

Krátkodobá agregátní nabídka (SAS)

Ceny mezd a vstupů se nepřizpůsobují hned.

Křivka roste s P (vyšší ceny $\Rightarrow$ vyšší zisky $\Rightarrow$ firmy vyrábějí více)

Posun křivky SAS – nabídkové šoky

Posun doprava:

- Nižší ceny vstupů
- Levnější import

Posun doleva:

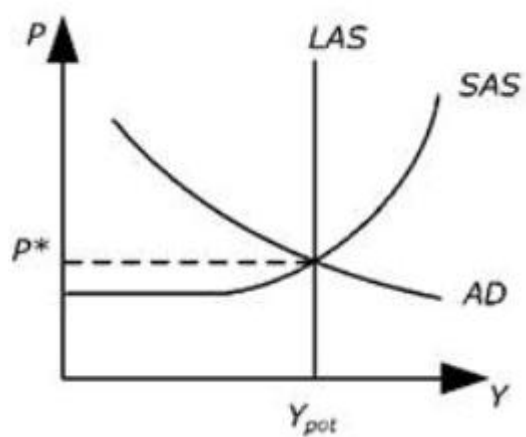
- Inverze šoků výše
- Přírodní katastrofa

Dlouhodobá agregátní nabídka (LAS)

Vertikální křivka na úrovni Y^*

Rovnováha v modelu AD-AS

7 Ekonomický cyklus

Ekonomický cyklus = kolísání reálného HDP kolem Y^*

Fáze ekonomického cyklu

1. Expanze – růst HDP, nízká nezaměstnanost
2. Vrchol – HDP na maximu, inflační tlaky
3. Recese – pokles HDP, růst nezaměstnanosti
4. Dno – nejnižší bod HDP, stabilizace

Recese = dvě čtvrtletí poklesu HDP za sebou

Mezera produktu

Ukazuje odchylku skutečného Y od Y^*

Recesní mezera ($Y < Y^*$) = nevyužité zdroje, nezaměstnanost, nízké ceny

Inflační mezera ($Y > Y^*$) = tlak na růst cen

$$\text{Produkční mezera} = \frac{Y - Y^*}{Y^*} \cdot 100$$

Příčiny ekonomického cyklu

1. Poptávkové šoky (např. změna G , změna i)
2. Nabídkové šoky (např. změna ceny ropy, přírodní katastrofa)
3. Politický ekonomický cyklus (vlády před volbami stimulují ekonomiku)

Ekonomický cyklus v modelu AD-AS

Recesní fáze: rovnováha pod Y^* => nezaměstnanost

Inflační fáze: rovnováha nad Y^* => inflace

Politický ekonomický cyklus

Vlády mohou záměrně ovlivňovat ekonomiku kvůli volbám, krátkodobě sníží nezaměstnanost (expansivní politika), po volbách přichází zpomalení

Expanze => volby => restrikce

8 Ekonomický růst

Potenciální produkt (Y^*)

Objem výstupu, který může ekonomika dlouhodobě udržet při plném zapojení výrobních faktorů a stabilní inflaci

Znamená plnou zaměstnanost (přirozenou nezaměstnanost)

Zdroje ekonomického růstu

Kvantitativní:

- Růst počtu pracovníků
- Větší využití přírodních zdrojů
- Růst kapitálové zásoby (např. více strojů)

Kvalitativní:

- Růst produktivity práce
- Technologický pokrok
- Lepší organizace práce, vzdělání

Intenzivní růst = vyšší výstup na jednotku vstupu

Extensivní růst = vyšší výstup díky více vstupům

Rozšiřování vs. Prohlubování kapitálu

Rozšiřování = kapitál roste stejně rychle jako práce

Prohlubování = roste produktivita

Ekonomický růst v modelu AD-AS

Růst Y^* => posun křivky LAS doprava

Ekonomický růst na obyvatele

$$\text{HDP na obyvatele} = \frac{\text{Reálný HDP}}{\text{Počet obyvatel}}$$

Lépe odráží životní úroveň, ne jen velikost ekonomiky

Rovnice růstového účetnictví

Zachycuje příspěvky jednotlivých faktorů na růst výstupu

$$gY^* = w_L \cdot gL + w_K \cdot gK + \psi$$

[změna Y^* = podíl práce * tempo práce + podíl kapitálu * tempo kapitálu + technologický pokrok]

9 Trh práce a nezaměstnanost

Kdo je nezaměstnaný

Není zaměstnán, hledá práci, může nastoupit do 14 dnů

Nezapočítávají se studenti, důchodci, lidé bez zájmu o práci

Základní ukazatele

Míra nezaměstnanosti (u):

$$U = \frac{\text{počet nezaměstnaných}}{\text{ekonomicky aktivní obyvatelstvo}} \cdot 100$$

Podíl nezaměstnaných osob (PZP):

$$PZP = \frac{\text{počet nezaměstnaných}}{\text{obyvatelstvo 15–64 let}} \cdot 100$$

Typy nezaměstnanosti

Frikční = krátkodobá, lidé mění práci

Strukturální = nesoulad mezi dovednostmi a nabídkou práce

Cyklická = v důsledku hospodářského poklesu

Sezónní = vázaná na období (např. turistika)

Dobrovolná vs. Nedobrovolná nezaměstnanost

Dobrovolná = člověk práci nehledá nebo odmítá dostupnou nabídku

Nedobrovolná = chce pracovat, ale nemůže najít vhodné zaměstnání

Dlouhodobá nezaměstnanost

Trvá více než 12 měsíců, vede ke ztrátě kvalifikace a sociálním dopadům

Cílem politiky je ji omezit

Okunův zákon

Ukazuje vztah mezi nezaměstnaností a výstupem ekonomiky

$$\Delta Y = -2 \cdot \Delta U$$

Zvýšení nezaměstnanosti o 1% vede ke snížení HDP o cca. 2%

Politika zaměstnanosti

Pasivní nástroje: podpora v nezaměstnanosti, sociální dávky

Aktivní politika zaměstnanosti:

- Rekvalifikace
- Podpora tvorby pracovních míst
- Veřejně prospěšné práce
- Poradenství a zprostředkování

10 Inlace

Inlace = růst cenové hladiny (P) => snižuje se kupní síla peněz

Cenové indexy a míra inflace

CPI (Index spotřebitelských cen) = měří vývoj cen typického spotřebního koše domácnosti

PPI (Index cen výrobců) = sleduje ceny z pohledu výrobců

Deflátor HDP => zahrnuje veškerou produkci

Míra inflace (π):

$$\pi = \frac{CPI_t - CPI_{t-1}}{CPI_{t-1}} \cdot 100$$

Typy inflace

Podle příčiny:

Poptávková = silná poptávka => nedostatek zboží => růst cen

Nákladová = růst nákladů => růst cen

Stagnační = kombinace stagnace HDP a vysoké inflace

Podle výše:

Mírná = do 10 %

Pádívá = od 10 % do 100 %

Hyperinflace = nad 100 %

Negativní dopady inflace

Snížení reálné hodnoty úspor a mezd

Zvýšení nejistoty => nižší investice

Ztráta důvěry v měnu

Náklady na přizpůsobení (např. přeceňování v obchodech)

Přerozdělovací efekty => škodí věřitelům, výhoda pro dlužníky

Protiinflační politika

Měnová politika = zvyšování úrokových sazeb (dražší úvěry => pokles poptávky), snižování nabídky peněz (restriktivní politika ČNB)

Fiskální politika = Snižování G nebo zvyšování T (pokles AD)

Desinflace a Deflace

Desinflace = zpomalení růstu cenové hladiny (např. změna π z 10 % na 5 %)

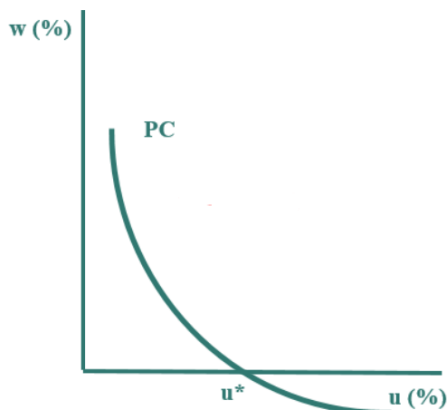
Deflace = pokles cenové hladiny ($\pi < 0$ %) => hospodářský pokles

11 Phillipsova křivka

Phillipsova křivka ukazuje inverzní vztah mezi mírou inflace a mírou nezaměstnanosti – čím nižší inflace, tím vyšší nezaměstnanost

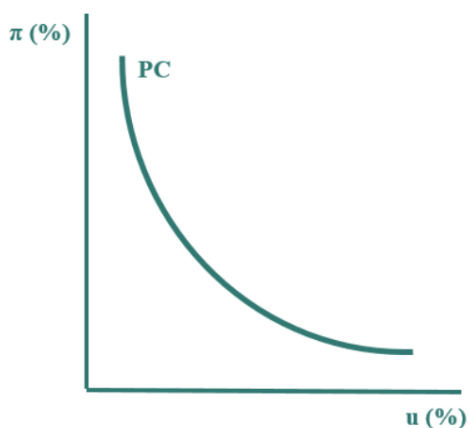
Původní (mzdová) verze

Ukazuje negativní vztah mezi růstem mezd a mírou nezaměstnanosti

Cenová verze

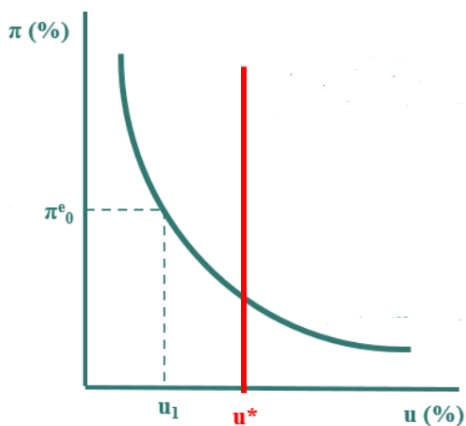
Přenesení na cenovou inflaci místo mzdové

Phillipsova křivka a očekávání (rozšířená verze)

Krátkodobá křivka: Vláda může „vyměnit“ inflaci za nižší nezaměstnanost

Dlouhodobá křivka: Lidé si všímají inflace, nezaměstnanost se vrací na přirozenou úroveň

NAIRU

NAIRU = míra inflace, při které inflace nezrychluje ani nezpomaluje, přirozená nezaměstnanost

Průsečík dlouhodobé křivky s osou x

Phillipsova křivka v modelu AD-AS

Pohyb po krátkodobé křivce odpovídá pohybu AD po SAS => růst AD = nižší nezaměstnanost a vyšší inflace

Posun křivky odpovídá posunu křivky SAS (např. v důsledku šoku)

12 Měnový kurz

Nominální měnový kurz

Vyjadřuje cenu jedné měny vyjádřené v ceně jiné měny

Měnový trh

Trh, kde se obchodují měny

Měnový kurz se utváří dle nabídky (dovozci, domácí investoři kupující zahraniční aktiva) a poptávky (vývozci, zahraniční investoři) po měně

Znehodnocení a zhodnocení měny

Znehodnocení (depreciace) = např. 1 CZK koupí méně EUR (oslabení domácí měny)

Zhodnocení (apreciace) = např. 1 CZK koupí více EUR (posílení domácí měny)

Měnová arbitráž

Využívání rozdílů v kurzech na různých trzích ke spekulativnímu zisku (např. koupím USD levněji v Londýně a prodám draž v New Yorku)

Pomáhá vyrovnávat kurzy mezi trhy

Systémy měnového kurzu

Fixní (kurz pevně stanoven vůči jiné měně):

- Výhody: stabilita, předvídatelnost
- Nevýhody: ztráta měnové politiky, nutné intervence

Plovoucí (kurz určován trhem):

- Výhody: autonomie měnové politiky, vyrovnávací
- Nevýhody: Nejistota

Systém řízeného floatingu (kurz plovoucí, ale banka občas zasahuje):

- Výhody: flexibilita + kontrola
- Nevýhody: nutnost správně načasovaných intervencí

13 Teorie měnového kurzu

Zákon jediné ceny

Identické zboží by mělo být stejnou cenu ve všech zemích, pokud jsou nulové dopravní náklady a neexistují bariéry obchodu

Základní předpoklad parity kupní síly

Parita kupní síly

Ukazuje rovnovážný měnový kurz, při kterém mají peníze stejnou kupní sílu v různých zemích

Absolutní verze:

$$S = \frac{P_{\text{domácí}}}{P_{\text{zahraniční}}}$$

Pokud je kurz odlišný, existuje prostor pro arbitráž

Relativní verze:

$$\Delta S = \pi_{\text{domácí}} - \pi_{\text{zahraniční}}$$

Změna kurzu odpovídá rozdílu v inflaci zemí

Koeficient ERDI

ERDI = Skutečný měnový kurz / paritní kurz podle kupní síly

ERDI = 1 => kurz odpovídá kupní síle

ERDI > 1 => domácí měna je nadhodnocena

ERDI < 1 => domácí měna je podhodnocena

Parita úrokových sazeb

Popisuje vztah mezi úrokovými sazbami v různých zemích a očekávaných vývojem měnového kurzu

Krytá parita úrokových sazeb:

$$(1 + i_{\text{domácí}}) = (1 + i_{\text{zahraniční}}) \cdot \frac{F}{S}$$

F = forwardový kurz (např. za rok); S = současný kurz

Nekrytá parita úrokových sazeb:

$$i_{\text{domácí}} - i_{\text{zahraniční}} = \frac{E(S_{t+1}) - S_t}{S_t}$$

S_t = současný kurz; E(S_{t+1}) = očekávaný budoucí kurz

14 Platební bilance

Vymezení platební bilance

Platební bilance = systematický záznam všech ekonomických transakcí mezi rezidenty dané země a zahraničím za určité období

Sestavuje ji CB

Vždy je formálně vyrovnaná, protože každá transakce má dvě strany (kredit a debit)

Struktura platební bilance

1. Běžný účet (CA):
  - Obchodní bilance (export a import)
  - Bilance služeb
  - Bilance prvotních důchodů (mzdy, úroky, dividendy)
  - Bilance druhotných důchodů (dary, důchody)
2. Kapitálový účet (KA):
  - Převody kapitálu (např. dotace EU)
3. Finanční účet (FA):
  - Přímé zahraniční investice
  - Portfolio investice
  - Ostatní investice (např. úvěry)
  - Změna devizových rezerv
4. Saldo chyb a opomenutí
  - Korekce statistických nepřesností

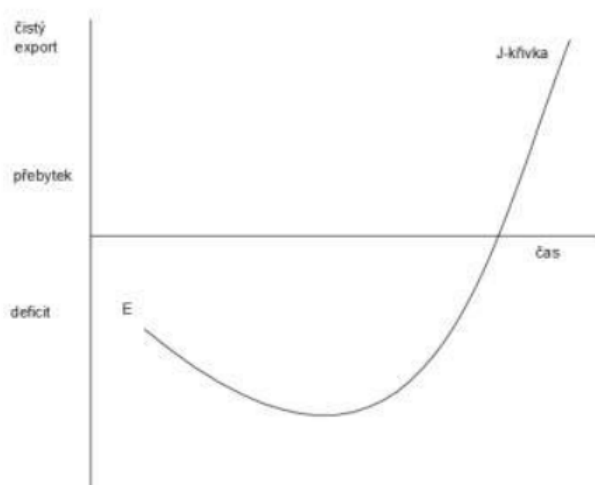
$$CA + KA + \text{Saldo chyb} = FA$$

Automatické vyrovnávací systémy platební bilance

Pokud má země deficit běžného účtu, dochází ke znehodnocení měny (roste export, klesá import) => běžný účet se zlepšuje

J-křivka

Znázorňuje časový vývoj obchodní bilance po znehodnocení měny

Zahraniční dluh

Souhrn všech závazků vůči zahraničí (např. půjčky od mezinárodních institucí, zahraniční dluhopisy)

$$\text{Zahraniční dluh v \% HDP} = \frac{\text{Hrubý zahraniční dluh}}{\text{HDP}} \cdot 100$$

Investiční pozice země (NIIP)

NIIP = Aktiva vůči zahraničí – závazky vůči zahraničí

Pokud je kladný, země je věřitelem, v opačném případě je dlužníkem

15 Monetární politika v uzavřené ekonomice

Funkce centrální banky

CB je nezávislá instituce, která:

- řídí měnovou politiku
- určuje úrokové sazby a množství peněz v oběhu
- zajišťuje cenovou stabilitu
- reguluje komerční banky
- spravuje devizové rezervy
- vydává bankovky a mince

Česká národní banka

Nezávislá na vládě

Cílem je udržet cenovou stabilitu (inflace na 2 %)

Nástroje CB

1. Úrokové sazby (hlavní nástroj)
  - 2T repo sazba => ovlivňuje ostatní sazby v ekonomice
  - Diskontní a lombardní sazba => dolní a horní hranice sazeb
2. Operace na volném trhu
  - Nákup/prodej cenných papírů
3. Povinné minimální rezervy
  - ČNB určuje, kolik % z vkladů musí komerční banky držet jako rezervy
4. Verbální intervence, kurzové intervence (v případě potřeby)

Cíle monetární politiky

Hlavní cíl je stabilita cenové hladiny (nízká inflace)

Vedlejší cíle jsou stabilita úrokové sazby, stabilní hospodářský růst a nízká nezaměstnanost

Monetární politika v modelu AD-AS

Expansivní monetární politika:

CB sníží úrokové sazby => růst C a I => růst AD => roste Y i P

Restriktivní monetární politika:

CB zvýší úrokové sazby => sníží poptávku => pokles AD => klesá Y i P

Kvantitativní rovnice peněz

$$M * V = P * Y$$

[množství peněz * rychlost obratu = cenová hladina * reálný produkt]

Problémy měnové politiky

1. Časové zpoždění = rozhodnutí má účinek až po měsících
2. Nejistota o vývoji = problém odhadnout Y^* a šoky
3. Past likvidity = při velmi nízkých úrokových sazbách, monetární politika přestává fungovat
4. Omezený vliv v případě strukturálních problémů = např. nezaměstnanost kvůli kvalifikaci

16 Monetární politika v otevřené ekonomice

Ekonomika ovlivněna světovými trhy, ale sama je neovlivňuje (např. ČR)

Otevřenost = obchod a kapitálové toky se zahraničím

Při flexibilním (plovoucím) měnovém kurzu

Expansivní monetární politika:

- CB sníží úrokové sazby => odliv kapitálu
- Domácí cena oslaví (depreciace) => export levnější, import dražší
- Roste NX => AD se zvyšuje => roste HDP
- Výsledkem je růst Y a oslabení měny

Restriktivní monetární politika

- CB zvýší úrokové sazby => příliv kapitálu, měna posiluje
- Import levnější, export klesá => pokles AD

Při fixním měnovém kurzu = monetární politika NEFUNGUJE

Expansivní monetární politika:

- CB sníží úrokové sazby => měna oslabuje => CB musí intervenovat a kupovat Koruny
- Původní efekt expanze zaniká

Restriktivní monetární politika:

- Země nemůže zároveň fixovat kurz, udržet volný pohyb kapitálu a vést nezávislou měnovou politiku => Trilema měnové politiky

17 Veřejný dluh a deficit

Státní rozpočet

Rozpočet = souhrn státních příjmů a výdajů za 1 fiskální rok

Příjmy = daně (DPH, daň z příjmů), cla, sociální pojištění, dotace (např. z EU)

Výdaje = důchody, mzdy ve veřejném sektoru, investice, splátky dluhu

Saldo státního rozpočtu = Příjmy – Výdaje (Saldo > 0 => Přebytkové; Saldo = 0 => Vyrovnané;

Saldo < 0 => Deficitní)

Státní dluh a jeho financování

Státní dluh = kumulace předchozích deficitů rozpočtu

Financování:

- Emise státních dluhopisů
- Půjčky od institucí
- Zahraniční emise (např. eurobondy)

Dluh = stav; Deficit = tok

Deficit veřejných rozpočtů a veřejný dluh

Veřejné rozpočty = státní + krajské + obecní + zdravotní pojišťovny + fondy

Veřejný dluh = dluh všech těchto institucí

V EU se sleduje Maastrichtské kritérium (Deficit < 3 % HDP; Dluh < 60 % HDP)

Skutečné, strukturální a cyklické saldo

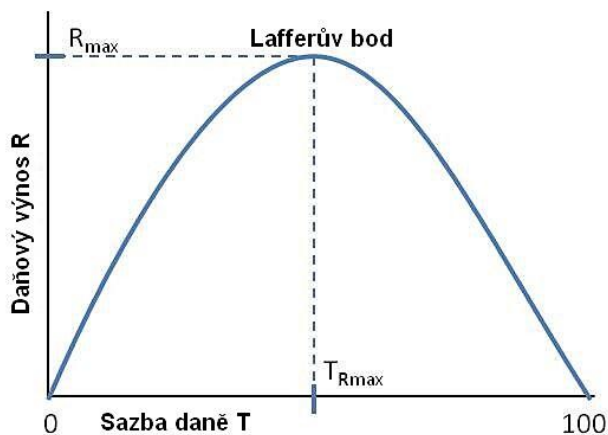
Skutečné = Reálný výsledek hospodaření v daném roce

Strukturální = Výsledek při plném výkonu ekonomiky

Cyklické = Rozdíl mezi Skutečným a Strukturálním

Lafferova křivka

Ilustruje vztah mezi daňovou sazbou a daňovým výnosem

Příliš vysoká sazba => motivace k vyhýbání se daním => nižší výnos

18 Fiskální politika v uzavřené politice

Fiskální politika = vliv státu na ekonomiku pomocí rozpočtových příjmů a výdajů (T, TR, G)

Dva typy fiskální politiky

Automatické stabilizátory – fungují bez zásahu vlády (např. progresivní daně, podpora v nezaměstnanosti)

Diskreční fiskální politika – rozhodnutí vlády o změnách daní a výdajů (má zpoždění = politické rozhodování, schvalování a realizace)

Fiskální politika v modelu AD-AS

Fiskální politika působí přes AD, používá se ke stabilizaci hospodářského cyklu

Expansivní fiskální politika: růst G nebo snížení T => vyšší Y i P

Restriktivní fiskální politika: snížení G nebo růst T => nižší Y i P

Problémy fiskální politiky

1. Časová zpoždění až rok v případě zásahů vládou
2. Politické tlaky = populární je utrácet, ne šetřit
3. Vytěsňovací efekt = růst G => růst poptávky po penězích => vyšší úrokové sazby => omezují soukromé investice
4. Riziko zadlužení = časté deficity => růst veřejného dluhu

19 Fiskální politika v otevřené ekonomice

Ekonomika ovlivněna světovými trhy, ale sama je neovlivňuje (např. ČR)

Otevřenost = obchod a kapitálové toky se zahraničím

Při fixním měnovém kurzu

Expansivní fiskální politika:

- Růst G nebo snížení T => růst AD => růst HDP a poptávky po dovozu
- Měna má tendenci posílit => CB kupuje cizí měnu
- Roste peněžní zásoba => sekundární monetární expanze
- Fiskální stimul se tak zesiluje, protože CB pumpuje peníze do ekonomiky

Restriktivní fiskální politika:

- Snížení G nebo růst T => pokles AD => nižší důchod => pokles dovozu
- Tlak na deprecaci => CB kupuje Koruny
- To vede k poklesu finanční zásoby
- Útlum se tak zesiluje

Při flexibilním měnovém kurzu = fiskální politika NEFUNGUJE

Expansivní fiskální politika:

- Růst AD => vyšší HDP => vyšší úrokové sazby
- To přiláká zahraniční kapitál => měna posiluje (apreciace)
- Apreciace => dražší export, levnější import => pokles NX
- Stimul je částečně vyrušen poklesem NX

Restriktivní fiskální politika:

- Pokles AD => pokles HDP => nižší úrokové sazby
- Kapitál odtéká => měna slábne (deprecie)
- Slabší měna => NX roste
- NX částečně kompenzuje útlum